

Erken Çocukluk Döneminde

Görsel Sanatlar Eğitimi

Prof. Dr. Mustafa DIĞLER

Prof. Dr. Mustafa DİĞLER

Erken Çocukluk Döneminde GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ

ISBN 978-625-8656-97-8

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2026, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Mayıs 2026, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş

Dizgi-Grafik Tasarım: Beyza Nur Erdoğan

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 77079

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Sanat eğitimi, bireylere yalnızca uygulamaya dayalı beceriler kazandırmayı amaçlayan bir alan değildir; aynı zamanda onların eleştirel düşünme, yorumlama ve estetik algı geliştirme süreçlerini destekleyen çok yönlü bir eğitim alanıdır. Bu yönüyle sanat eğitimi, bireylerin estetik duyarlılık geliştirmelerine, çevrelerini daha bilinçli biçimde değerlendirebilmelerine ve toplumsal yaşam içerisinde sanatsal üretkenlikleri gelişmiş bireyler olarak yer almalarına katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla sanat eğitimi, bireyin dengeli ve sağlıklı gelişimini destekleyen önemli eğitim alanlarından biri olarak değerlendirilmektedir.

Sanat eğitimi aracılığıyla birey yalnızca bilinçli bir sanat izleyicisi olmakla kalmaz; aynı zamanda üretken doğasının farkına vararak bu potansiyelini geliştirme fırsatı bulur. Bu süreçte birey, estetik duyarlılık kazanırken sanatsal üretimin anlamını kavramaya başlar. Bu nedenle sanat eğitimi, bireyin eğitim yaşamı boyunca devam eden ve ona üretkenlik ile estetik bakış açısı kazandıran yaşam boyu süren bir öğrenme alanı olarak değerlendirilebilir. Sanat eğitiminin temel amacı bireyleri doğrudan sanatçı olarak yetiştirmekten ziyade, bireylere sanatçı duyarlılığı ve bakış açısı kazandırarak onların yaşamı, çevreyi ve kendilerini daha bilinçli bir şekilde değerlendirebilmelerini sağlamaktır.

Görsel eğitimle başlayan bu süreç, bireyin karşılaştığı görsel unsurları yalnızca algılamasını değil, aynı zamanda onları üretken bir bakış açısıyla incelemesini, yorumlamasını ve değerlendirmesini mümkün kılar. Tarihsel süreç incelendiğinde sanat ve eğitimin toplum yaşamındaki öneminin giderek daha fazla fark edildiği görülmektedir. Bununla birlikte günümüzde sanat eğitimi alanında çeşitli sorunların devam ettiği de bilinmektedir. Bu sorunların temelinde sanat eğitimi ve sanat eğitimcilerine yönelik bakış açılarındaki değişimler ile sanat eğitiminin eğitim sistemi içerisinde yeterince desteklenmemesi gibi etkenler yer almaktadır.

Bireyin özgür düşünce geliştirebilmesi, estetik bilince sahip olması ve bilinçli seçimler yapabilmesi için sanat, yaşam ve eğitim süreçlerinin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda estetik bilincin gelişimi, estetik duyarlılığı yüksek bireylerin yetiştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Günümüzde sanat eğitimi, farklı disiplinlerin etkileşimini içeren bütüncül bir yapı içerisinde ele alınmaktadır. Bu nedenle yalnızca uygulamaya dayalı etkinliklerle sınırlı kalan bir sanat eğitimi yaklaşımının hedeflenen kazanımları gerçekleştirmesi yeterli görülmemektedir.

Hızla değişen ve dönüşen çağdaş dünyada bireylerin yenilikleri kavrayabilmeleri, bu yenilikleri geçmiş deneyimleriyle ilişkilendirerek değerlendirebilmeleri ve geleceğe yönelik üretken bir bakış açısı geliştirebilmeleri büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda sanat eğitimi, bireylerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştiren önemli bir eğitim alanı olarak öne çıkmaktadır. Okullarda verilen sanat eğitiminin temel amacı öğrencileri sanatçı olmaya yönlendirmekten ziyade onların sanat kültürü edinmelerini sağlamak ve estetik bakış açısı kazanmalarına katkıda bulunmaktır. Böylece öğrencilerin farklı düşünme biçimleri geliştirmeleri ve sanatsal üretim potansiyellerini ortaya koymaları desteklenmektedir.

Bu doğrultuda öğrencilere bilgiye ulaşmanın farklı yollarını keşfetme, elde ettikleri bilgileri uygulama ve sanatsal üretkenliklerini geliştirme fırsatları sunulmalıdır. Aynı zamanda bireylerin çevreye, doğaya ve kültürel değerlere karşı duyarlı bir yaklaşım geliştirmeleri de sanat eğitiminin önemli hedefleri arasında yer almaktadır.

İnsan doğasının temel özelliklerinden biri sosyal bir varlık olmasıdır. Bu sosyal yapı, iletişim, paylaşım, iş birliği ve dayanışma gibi davranışları beraberinde getirmektedir. Toplumsal yaşamın sürdürülebilirliği açısından bu davranışların bireylere kazandırılması büyük önem taşımaktadır. Bu noktada eğitim ve iletişim süreçleri birbirinden ayrılmaz iki temel unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. İletişimin olmadığı bir ortamda eğitimin gerçekleşmesi mümkün değildir; aynı şekilde eğitim süreci de etkili iletişim olmaksızın sürdürülebilir bir nitelik kazanamaz.

Günümüzde yaşanan bilimsel ve teknolojik gelişmeler, bireylerin ve toplumların bilgiye olan ihtiyaçlarını artırmıştır. Bu durum bilginin elde edilmesi, üretilmesi, kullanılması ve paylaşılması süreçlerinin yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bireylerin bilgiye erişme becerileri, değişen koşullara uyum sağlayabilmeleri ve üretken bireyler olarak yetişebilmeleri, aldıkları eğitimin niteliği ile doğrudan ilişkilidir. Nitelikli bir eğitim süreci bireylerin zihinsel gelişimlerinin yanı sıra el becerilerini geliştirmelerine, üretken düşünme yetilerini artırmalarına ve yaşadıkları çevreye uyum sağlayabilmelerine katkı sağlar.

Kültürel mirasını koruyamayan toplumlar zamanla kimliklerini kaybetme riskiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Küreselleşen dünyada toplumların varlıklarını sürdürebilmeleri hem çağdaş uygarlıkla uyum sağlayabilmelerine hem de tarihsel ve kültürel değerlerini koruyarak geliştirebilmelerine bağlıdır. Bu bağlamda sanat eğitimi, geçmiş ile gelecek arasında bir köprü kurarak kültürel mirasın yeni kuşaklara aktarılmasında önemli bir rol üstlenmektedir.

Eğitim genel anlamda bireyin zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal yönlerinin belirli amaçlar doğrultusunda geliştirilmesi süreci olarak tanımlanabilir. Bu süreç bireyin yaşamı boyunca devam edebilir ve planlı ya da plansız biçimlerde gerçekleşebilir. Aile ortamında, okulda veya farklı sosyal çevrelerde gerçekleştirilen öğrenme ve öğretme etkinlikleri bireyin bilgi ve becerilerini geliştirmesine katkıda bulunur. Bu çerçevede örgün eğitim kadar yaygın eğitim süreçleri de bireylerin gelişiminde önemli bir yere sahiptir.

Türkiye'de son yıllarda artan nitelikli eğitim ihtiyacı, eğitim sisteminin sürekli olarak geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Türk Eğitim Sistemi'nin temel hedeflerinden biri bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda gelişmelerini sağlayarak üretken, mutlu ve başarılı bireyler olarak yetişmelerine katkıda bulunmaktır. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde görsel sanatlar eğitimi önemli bir rol üstlenmektedir.

Bu kitap toplam on bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sanat, eğitim ve sanat eğitimi kavramları ele alınmış; sanat eğitiminin tarihsel gelişimi incelenerek Batı ülkelerinde ve Türkiye'de sanat eğitimi alanındaki yaklaşımlar tartışılmıştır. İkinci bölümde görsel sanatlar eğitiminin eğitim sürecine katkıları ile öğrencilerin algılama, anlama ve yorumlama becerileri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Üçüncü bölümde çocuğun sanatsal gelişim süreci ve çocuk resminin özellikleri ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde görsel sanatlar öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler ile materyal kullanımı üzerinde durulmuştur. Beşinci bölüm müze temelli öğrenme yaklaşımını ele almaktadır. Altıncı bölümde pedagojik sanat eleştirisi yöntemi incelenmiştir. Yedinci bölümde görsel sanatlarda yaratıcılık ve üretkenlik kavramları ele alınmış; sekizinci bölümde görsel okuryazarlık eğitimi üzerinde durulmuştur. Dokuzuncu bölümde sanat tarihine ilişkin temel bilgiler sunulmuş, onuncu bölümde görsel sanatlarda tasarım eleman ve ilkeleri ele alınmış ve onbirinci bölümde ise görsel sanatlara yönelik uygulama örneklerine yer verilmiştir.

Bu kitabın, başta eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adayları olmak üzere, görsel sanatlar eğitimi alanında çalışan eğitimciler, araştırmacılar ve konuya ilgi duyan tüm okuyucular için yararlı bir kaynak olması amaçlanmaktadır. Çalışma süreci boyunca desteklerini esirgemeyen aileme teşekkür ederim.

Prof. Dr. Mustafa DİĞLER

Prof. Dr. Mustafa DİĞLER

Prof. Dr. Mustafa Diğler, plastik sanatlar alanındaki üretimini akademik araştırma ile sanatsal deneyimi bütünleştiren bir anlayış çerçevesinde sürdüren sanatçı-akademisyenler arasında yer almaktadır. 1968 yılında Adana'nın Ceyhan ilçesinde doğan Diğler, sanat eğitime Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Bölümü'nde başlamıştır. Lisans eğitimi sürecinde edindiği sanatsal ve kuramsal birikimi daha ileri düzeye

taşıyarak yüksek lisansını Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, doktora çalışmalarını ise yeniden Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde tamamlamıştır. Bu akademik süreç, sanatçının hem sanat eğitimi hem de plastik sanatlar alanındaki kuramsal ve uygulamalı çalışmalarını derinleştiren önemli bir temel oluşturmuştur.

Akademik kariyeri boyunca sanat eğitimi ve plastik sanatlar alanında araştırmalar yürüten Diğler, farklı üniversitelerde öğretim üyeliği yaparak sanat eğitiminin gelişimine katkıda bulunmuştur. Bu süreçte Dicle Üniversitesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi ve Aksaray Üniversitesi gibi kurumlarda görev almış hem uygulamalı sanat üretimi hem de sanat eğitimi alanında akademik çalışmalar gerçekleştirmiştir. Halen Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapmakta ve aynı fakültede dekanlık görevini sürdürmektedir.

Sanatsal üretimlerinde özellikle soyut anlatımın ifade olanaklarını araştıran Diğler, renk, ritim ve biçim ilişkisini merkeze alan kompozisyonlar geliştirmektedir. Sanatçının resimlerinde yüzey, yalnızca estetik bir düzenleme alanı değil; aynı zamanda düşünsel bir sorgulama ve duyusal deneyim alanı olarak ele alınmaktadır. Katmanlı boya kullanımı, güçlü renk karşıtlıkları ve hareketli kompozisyon düzenleri, sanatçının görsel dilinin belirleyici unsurları arasında yer alır. Bu yaklaşım, izleyiciyi yalnızca görsel bir algı sürecine değil; aynı zamanda düşünsel bir deneyime davet eder.

Diğler'in eserlerinde bireysel duyarlılık ile toplumsal belleğin izleri bir araya gelerek çok katmanlı bir estetik yapı oluşturur. Sanatçı, soyut biçimsel düzenlemeler aracılığıyla zaman, bellek ve deneyim kavramlarını görsel bir anlatım dili içinde yeniden yorumlamaktadır. Renk ve formun ritmik ilişkileri üzerinden kurulan bu anlatım, izleyicinin esere farklı okuma katmanlarıyla yaklaşmasına olanak tanımaktadır.

Ulusal ve uluslararası ölçekte çok sayıda kişisel ve karma sergide yer alan Diğler'in eserleri çeşitli özel ve kurumsal koleksiyonlarda bulunmaktadır. Sanatçı, akademik üretimlerini sanatsal pratiğiyle birlikte sürdürerek sanat eğitimi, temel tasarım ve görsel sanatlar alanlarında makaleler, bildiriler ve kitap çalışmalarıyla alana katkı sağlamaktadır. Sanat üretimi ile akademik araştırmayı birbirini besleyen iki alan olarak ele alan Diğler, sanat ile eğitim arasındaki etkileşimi güçlendiren çalışmalarını günümüzde de sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
-------------	-----

1. BÖLÜM SANAT EĞİTİMİ

Giriş.....	1
Görsel Sanatlar ile İlgili Tanımlar	3
Eğitim.....	3
Sanat	4
Sanat Eğitimi	7
Bölüm Özeti	27
Bölüm Sonu Değerlendirmesi	28
Bölüm Kaynakçası.....	29

2. BÖLÜM GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ

Giriş.....	32
Görsel Sanatlar ve Eğitim	33
Görsel Sanatlar Ders Programının Temel Felsefesi.....	34
Görsel Sanatlar Müfredatının Genel Amaçları.....	36
Görsel Sanatlar Eğitimi Programının Bileşenleri.....	37
Görsel Sanatlar Eğitimi Kazanımları: İlkokul ve Ortaokul Düzeyinde Yaklaşımlar	38
Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı: 5–8. Sınıflarda Kazanımlar	39
Somut Olmayan Kültürel Miras ve Sosyal Bilinç Üzerine Eğitim	40
Görsel Sanatlar Müfredatında Temel Beceriler	42
Görsel Sanatlar Müfredatında Değerler Eğitimi.....	42
Görsel Sanatlar Müfredatının Yapısı	43
Programın Yapısı ve Öğrenme Ortamları	45
Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Hedefleri.....	46
Eğitimde Yeni Değerler.....	47
Eğitim Sisteminin Yapısı ve Bilgi Toplumuna Uyumu	50
Klasik Eğitim Uygulamasında Bireylerin Değerlendirilmesi	51
Görsel Sanat Eğitiminin Genel Amaçları.....	53
Görsel Sanat Dersinin Diğer Derslerle İlişkisi	54
Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı	56
Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Değerlendirme Yöntemleri	57
Görsel Sanat Eğitimi Değerlendirmesinin Amaçları	59
Görsel Sanat Eğitiminde Değerlendirmenin Önemi	61

Erken Çocukluk Döneminde Görsel Sanatlar Eğitimi	62
Okul Öncesi ve İlkokulda Görsel Sanatlar Öğretimine İlişkin Ön Bilgiler	64
Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumlarında Eğitim Ortamı Donanımının Önemi	67
Bölüm Özeti	69
Bölüm Sonu Değerlendirmesi	70
Bölüm Kaynakçası	70

3. BÖLÜM

ÇOCUĞUN SANATSAL (GRAFİKSEL) GELİŞİMİ VE ÇOCUK RESMİ

Giriş.....	73
6–11 Yaş Arası Çocukların Genel Gelişim Özellikleri	74
Bedensel Gelişim	75
Bilişsel Gelişim	77
Çocuk ve Resim	83
Çocuk Resmi Sanatı	85
Çocuk Resmi Kuramları	87
Gelişimsel Yaklaşımlar ve Oyun Olarak Çizim	87
Öznel (Projektif) Yaklaşımlar	89
Sanatsal (Artistik) Yaklaşımlar	90
Sembolik Yaklaşımlar	91
Görsel Algılama Açısından Çocuk Tipleri	92
Görücü Tipler	92
Yapıcı Tipler	93
Karışık Tipler	94
Çocuk Resminin Genel Özellikleri	95
Düzleme Özelliği	96
Tamamlama Özelliği	97
Boy Hiyerarşisi Özelliği	98
Saydamlık Özelliği	99
Kavramlara İlişkin Özellikler	100
Çocuğun Grafikselle (Çizgisel) Gelişim Basamakları	109
Karalama Basamağı (2–4 Yaş)	110
Şema Öncesi Basamağı (4–7 Yaş)	115
Şematik Basamak (7–9 Yaş)	120
Gerçekliğin Doğuşu Basamağı (9–11 Yaş)	124
Mantık Çağı Basamağı (11–14 Yaş)	126
Gerçeklik Basamağı (14 Yaş ve Ötesi)	129
Artistik İfade Devri	130
Çocukları Anlamada Önemli Bir İletişim Aracı Olarak Resim	130

Çocukların Resimlerinde Renk	133
Çocukların Resimlerinde Kullandıkları Renklerin Psikolojik Anlamı ve Yorumu	135
Çocukların Resim Yaparken Resim Yüzeyinde Yer ve Yön Seçiminin Bize Söyledikleri	139
Kişisel Özellikleri Yansıtan Resimler	142
Çocukların Resimlerindeki Detay Figürlerin Anlamı.....	143
Çocuk Resimlerindeki İnsan Figürünün Detayları ve Anlamları (2-7 Yaş)	146
Çocuk Resimlerini Değerlendirmede İnsan Figürü	151
Çocukların Resimlerinde Abartılı Çizilen Vücut Parçalarının Anlamı	152
Çocukların Resimlerinde Eksik Çizilen Vücut Parçalarının Anlamı.....	154
Çocukların Resimlerinde Ev Çizimlerinin Yorumu	155
Çocuğun Resimlerindeki Evin Detayları	157
Çocukların Resimlerinde Doğa Çizimleri	163
Çocukların Resimlerinde Evin ve Çevresinin Çizimlerinin Anlamı.....	166
Çocukların Başkalarıyla İlişkisinin Bir Göstergesi Olarak Resim	168
Çocukların Yakın Çevre Özelliklerinin Yansımaları Olarak Resim	169
Zihinsel Gelişimin Bir Göstergesi Olarak Resim	170
Çocuk Resimlerinin Genel Olarak Yorumlanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	171
Bölüm Özeti	172
Bölüm Sonu Değerlendirmesi	173
Bölüm Kaynakçası	175

4. BÖLÜM

GÖRSEL SANATLARDA ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ VE GÖRSEL SANATLARDA MATERYAL KULLANIMI

Giriş.....	178
Sanat Eğitimi Yöntemleri.....	178
Anlatım Yöntemi	180
Soru-Cevap Yöntemi	181
Kolaydan Zora, Yakından Uzağa Yöntem.....	182
Müzikal Yöntem.....	183
Kopyalama Yöntemi	184
Psikolojik Yöntem	185
Hafıza Eğitimi Yöntemi.....	185
Drama Yöntemi.....	186
Görsel Etkinlikler (Demonstrasyon) Yöntemi.....	186
Beyin Fırtınası Yöntemi.....	187
Analiz ve Birleştirme Yöntemi	187
Gözlem Gezisi Yöntemi	187
Multidisipliner Sanat Eğitimi (MDAE) Yöntemi.....	188

Bilgisayar Destekli Yöntem.....	192
Örnek Olay Yöntemi	193
Modelden Çalışma Yöntemi.....	193
Müze Eğitimi Yöntemi	194
Çocuk Sanatı Yöntemi.....	194
Sanat Yoluyla Eğitim Yöntemi.....	195
Birlikte Öğrenme Yöntemi	197
Sanat ve İş Eğitimi Yöntemi.....	197
Sanat Öğretiminde Yöntem Seçimi	198
Yöntem ve Teknik Seçiminde Dikkat Edilecek Hususlar	199
Yöntem ve Teknik Kullanımı.....	200
Görsel Sanatlarda Eğitim Teknolojisi ve Materyal Kullanımı	201
Eğitimde Araç Kullanımına İlişkin Yöntem ve Teknikler	202
Eğitimde Araç ve Gereç Kullanımının Yararları.....	203
Öğretim Materyallerinin Seçimini Etkileyen Faktörler	204
Görsel Sanatlar Eğitiminde Materyal Kullanımı	210
Erken Çocuklukta Görsel Sanatlar Eğitiminde Teknoloji ve Materyal Kullanımına Yönelik Model Önerisi (Diğler Modeli).....	210
Bölüm Özeti	213
Bölüm Sonu Değerlendirmesi ve Erken Çocukluk Görsel Sanatları İçin Materyal ve Teknoloji Kullanım Modeli.....	214
Önerilen Erken Çocukluk Görsel Sanatları Materyal ve Teknoloji Kullanım Modeli	215
Çocuk Merkezli Materyal Seçimi	215
Duyu ve Deneyim Odaklı Yaklaşım.....	215
Teknoloji Entegrasyonu	215
Deneyimsel Öğrenme Aktiviteleri	215
Değerlendirme ve Geri Bildirim.....	216
Bölüm Kaynakçası.....	216

5. BÖLÜM

GÖRSEL SANATLARDA MÜZE TEMELLİ ÖĞRENME

Giriş.....	219
Müze Kültürü Hakkında Genel Bilgiler	220
Müze Kavramı.....	222
Müzenin Tanımı	223
Müzeciliğin Tarihsel Süreci	223
Müze ve Türleri	224
Müzeler ve Müze Eğitimi.....	231
Görsel Sanatlar Eğitimi ve Müze	232
Okul Öncesi ve İlkokulda Müze Eğitimi	233
Bir Müzede Öğrenme.....	233

Müzelerin İşlevleri.....	235
Müzelerin Toplama İşlevi	235
Müzelerin Belgeleme (Arşivleme) İşlevi.....	236
Müzelerin Koruma İşlevi.....	237
Müzelerin Sergileme İşlevi	237
Müzelerin Eğitim İşlevi.....	239
Müzelerde Öğrenme Davranışı	240
İlk Davranışlar	240
Geçiş Davranışları	240
Gelişimsel Davranışlar	241
Ziyaretçi Öğrenme Özellikleri	241
Müzede Gerçekleştirilen Öğrenme Ürünleri.....	242
Bir Öğretim Kaynağı Olarak Müzeler.....	243
Müze ile Eğitim Etkinlikleri	244
Okul Öncesi ve İlkokul Öğrencileri İçin Müzelerin Önemi	248
Okul Öncesi ve İlkokul Eğitiminde Müzelerden Yararlanma Gerekçeleri.....	250
Müze Gezisi Düzenleme Sürecinde Rehberlik	250
Müze Ziyaretinde Uyulması Gereken Kurallar	251
Müzede Eğitim Faaliyetleri.....	252
Bölüm Özeti	272
Bölüm Sonu Değerlendirmesi	273
Bölüm Kaynakçası	275
Bölüm Görsel Kaynakça	280

6. BÖLÜM

PEDAGOJİK SANAT ELEŞTİRİSİ YÖNTEMİ

Giriş.....	282
Sanat Kuramı ve Sanat Eleştirisi	284
Pedagojik Sanat Eleştirisinin Önemi	286
Sanat Eleştirisi Türleri.....	288
Temel Kavramlar	298
Eser ve Sanatçı Hakkında Bilgilendirme	298
Eserin Genel Özellikleri ve İçerik Analizi.....	299
Dersin İşlenişi: Pedagojik Sanat Eleştirisi Süreci.....	299
Genel Değerlendirme.....	300
Betimleme (Descriptive Analysis).....	301
Çözümleme (Formal Analysis).....	302
Yorumlama (Interpretation)	303
Yargı (Critical Judgment)	303
Betimleme (Descriptive Analysis).....	304
Çözümleme (Formal Analysis).....	305

Yorumlama (Interpretation)	305
Yargı (Critical Judgment)	305
Betimleme (Descriptive Analysis).....	307
Çözümleme (Formal Analysis).....	307
Yorumlama (Interpretation)	308
Yargı (Critical Judgment)	308
Betimleme (Descriptive Analysis).....	309
Çözümleme (Formal Analysis).....	309
Yorumlama (Interpretation)	310
Yargı (Critical Judgment)	310
Betimleme (Descriptive Analysis).....	311
Çözümleme (Formal Analysis).....	311
Yorumlama (Interpretation)	312
Yargı (Critical Judgment)	312
Bölüm Özeti	313
Bölüm Sonu Değerlendirmesi	314
Bölüm Kaynakçası	315
Bölüm Görsel Kaynakça	317

7. BÖLÜM

GÖRSEL SANATLARDA YARATICILIK (SANATSAL ÜRETİM)

Giriş	318
Yaratıcı (Üretken) Kişilik Özellikleri	320
Görsel Sanatlar Eğitiminde Yaratıcılık (Üretkenlik)	323
Sanatsal Üretkenliğin Temelleri ve Üretim Süreci	330
Sanatsal Üretim ve Üretkenlik.....	332
Sanatsal Üretim ve Toplum İlişkisi.....	337
Bölüm Özeti	340
Bölüm Sonu Değerlendirme	341
Bölüm Kaynakçası.....	342

8. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE GÖRSEL OKURYAZARLIK EĞİTİMİ: ÖNEMİ, YÖNTEMLERİ VE UYGULAMALARI

Giriş	344
Görsel Okuryazarlık Kavramı ve Önemi	346
Erken Çocuklukta Eğitim Dönemi ve Çocuk Gelişimi Üzerindeki Etkileri	348

Görsel Okuryazarlığın Temelleri	350
Görsel Okuryazarlığın Tanımı ve Anlamı	351
Görsel Okuryazarlığın Bileşenleri	352
Görsel Okuryazarlığın Gelişimi	354
Eğitimde Görsel Okuryazarlığın Yeri	357
Görsel Okuryazarlık Kavramının Tarihsel Gelişimi	359
Görsel Okuryazarlık ile Diğer Okuryazarlık Türleri Arasındaki İlişkiler	360
Erken Çocukluk Döneminde Görsel Algının Rolü ve Gelişimi	361
Erken Çocukluk Döneminde Görsel Okuryazarlığın Önemi	364
Eğitimin Yöntemleri.....	367
Oyun Temelli Öğrenme Yaklaşımları	368
Hikâye Anlatımı ve İnteraktif Kitap Okuma Süreçleri	369
Görsel Sanat Etkinlikleri ve Uygulamaları	370
Teknolojik Araçların Kullanımı (Dijital Medya).....	371
Uygulama Örnekleri	372
Sınıf İçi Etkinlikler	372
Aile Katılımı ve Evde Uygulama Önerileri	373
Değerlendirme ve Ölçme Yöntemleri	374
Görsel Okur Yazarlık Becerilerinin Değerlendirilmesi	375
Gzlem, Portfolyo ve Performans Değerlendirme Yöntemleri.....	376
Aile Geri Bildirimleri ve Çocukların Kendi Değerlendirmeleri	379
Bölüm Özeti	380
Bölüm Sonu Değerlendirmesi	381
Bölüm Kaynakçası.....	382

9. BÖLÜM

SANATIN ORTAYA ÇIKIŞI VE TARİHSEL GELİŞİMİ (Sanatın Kısa Öyküsü)

Giriş	384
Sanatın Başlangıcı.....	386
Mısır Sanatı	389
Mezopotamya Sanatı.....	392
Girit Adasında Sanat.....	394
Yunan Sanatı (Mö 900–30).....	398
Arkaik Dönem (M.Ö. 700–480)	400
Klasik Dönem (M.Ö. 480–320)	402
Helenistik Dönem (M.Ö. 320–30).....	403
Etrüsk Sanatı	404
Roma Sanatı (MÖ 509–MS 478)	405
Cumhuriyet Dönemi (MÖ 509–27).....	407
Erken İmparatorluk Dönemi (MÖ 27–MS 180)	408

Geç İmparatorluk Dönemi (MS 180–395)	409
Erken Hıristiyanlık ve Bizans Dönemi (MS 100–1453)	410
Erken Dönem Hristiyanlık (MS 100–600)	411
Bizans Dönemi (MS 527–1453)	412
Orta Çağ'da Sanat (M.S. 750–1400)	414
Romanesk Sanat (M.S. 1000–1150)	416
Gotik Sanat (M.S. 1100–1400)	417
Orta Çağ'dan Rönesans'a Kadar Resim Sanatının Gelişimi	419
Rönesans (M.S. 1350–1600)	422
Erken Rönesans (M.S. 1350-1490)	423
Yüksek Rönesans (M.S. 1490-1520)	425
Son Rönesans (1520-1600)	428
Barok (1600-1700)	430
Rokoko (1700-1789)	433
On Dokuzuncu Yüzyıl Sanatı (1780-1905)	435
Neoklasisizm (1780-1820)	436
Romantizm (1820-1840)	437
Realizm (1840-1865)	440
Empresyonizm ve Post-Empresyonizm (1865-1905)	442
Sembolizm (1880-1900)	445
20. Yüzyıl Modernizmi (1911-1960)	446
Postmodernizm (1960'Lardan Günümüze)	448
Art Nouveau, Jugendstil ve Secession Sanatı	449
Fovizm	451
Ekspresyonizm	452
Kübizm: Sanatın Yeniden Yapılandırılması	453
Fütürizm: Hız ve Dinamizm Arayışı	455
İkinci Dünya Savaşı Sonrası Modern Sanatta Soyutlama ve Bütünsel Sanat Anlayışının Gelişimi	456
Dadaizm: Modern Sanatta Anlamın Yıkımı ve Sanat Karşıtı Estetik Başkaldırı	458
Sürrealizmde Bilinçaltının Estetik İfadesi: Öncü Sanatçılar ve Sanatsal Üretim Yaklaşımları	459
İkinci Dünya Savaşı Sonrası Modern Sanatın Dönüşümü ve Yeni Sanatsal Yaklaşımlar	460
Bölüm Özeti	461
Bölüm Sonu Değerlendirme	462
Bölüm Kaynakçası	463
Bölüm Görsel Kaynakça	464

10. BÖLÜM

GÖRSEL SANATLARDA TASARIM ELEMAN VE İLKELERİ

Giriş.....	468
Tasarım Kavramı ve Kuramsal Çerçeve.....	469
Görsel Sanatlarda Tasarım Elemanları	471
Nokta.....	472
Çizgi	473
Biçim ve Form.....	475
Renk	477
Doku.....	496
Leke	497
Alan (Mekân).....	497
Değer	498
Işık	499
Yön.....	500
Tasarım İlkeleri.....	500
Denge	501
Ritim (Ritm).....	503
Vurgu (Odak Noktası)	504
Kontrast (Zıtlık).....	505
Birlik ve Uyum.....	506
Oran ve Orantı.....	506
Hareket ve Yön.....	507
Ahenk (Uyum).....	508
Dereceleme (Gradation)	508
Tekrar	509
Koram.....	509
Boşluk – Doluluk.....	510
Değişiklik (Çeşitlilik)	510
Eleman ve İlkeler Arasındaki İlişki	511
Eleman–İlke Etkileşimi.....	512
Algısal Süreç ve Gestalt Bağlantısı.....	513
Sanat Eseri Üzerinden Analiz	514
Sanat Eğitiminde Eleman–İlke İlişkisi.....	514
Değerlendirme	515
Sanat Eğitiminde Tasarım Eleman ve İlkeleri.....	516
Kuramsal Yaklaşımlar	516
Öğretim Sürecinde Tasarım Eleman ve İlkeleri.....	517
Uygulama Örnekleri	517
Değerlendirme Süreci	518
Eğitimde Eleman–İlke Bütünlüğü.....	518
Bölüm Özeti	519

Bölüm Sonu Değerlendirmesi	519
Bölüm Kaynakçası.....	520
Bölüm Görsel Kaynakça.....	522

11. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE YAPTIRILACAK UYGULAMA ÇALIŞMALARI

Giriş.....	523
Sanatsal Üretkenliğe Yönelik Çalışma Yöntemleri	525
Görsel Sanatlar	526
Performans Sanatları.....	532
Doğa ile Etkileşim.....	538
Oyun Tabanlı Öğrenme.....	542
Okul Öncesi Kurumlarda Sanatsal Üretim Etkinliklerinde Materyal Hazırlamanın Önemi	546
Materyal Hazırlamanın Amaçları.....	547
Materyal Düzenlemesi ve Öğretmen Rolü.....	557
Etkinlik Sürecinin Planlanması	561
Araç ve Gereçlerin Niteliği.....	564
Destekleyici Öğretmen Tutumu	567
Sanatsal Üretkenlik ve Serbest Zaman Etkinlikleri.....	570
Yeterli Zaman ve Mekân Sağlanması	570
Yaş ve Gelişim Düzeyine Uygun Araçların Kullanımı	571
Yetişkin Müdahalesinin Olası Etkileri	571
Serbest Zaman Etkinliklerinin Çocuk Gelişimine Katkıları.....	572
Yoğurma Maddeleri ve Uygulamaları.....	573
Yoğurma Maddelerinin Tanımı ve Eğitimdeki Önemi.....	573
Yoğurma Maddelerinin Gelişimsel Katkıları	574
Yoğurma Maddeleri ile Tanışma Süreci.....	575
Yoğurma Maddeleri ile Uygulama Yöntemleri	576
Okul Öncesi Eğitimde Kullanılan Yoğurma Maddesi Türleri	576
Etkinliklerin Sonlandırılması ve Değerlendirme	578
Kâğıt Hamuru Yapım Yöntemleri.....	579
Kâğıt Hamurunun Yapımı	579
Alternatif Kâğıt Hamuru Hazırlama Yöntemi	580
Kâğıt Hamuru Çalışmalarının Eğitimsel Avantajları.....	581
Erken Çocukluk Döneminde Kil ile Yapılan Çalışmalar	583
Kilin Üstün Özellikleri	584
Kilin Hazırlanması	586
Kilin Şekillendirilmesi	588
Kilin Kurutulması.....	589

Kil ile Uygulanan Örnek Etkinlikler	591
Pasta Hamuru.....	593
Atık Malzemelerle Tasarım Çalışmaları (Rekreasyon).....	595
Atık Malzeme Tasarımı Çalışmaları İçin Ön Hazırlık.....	597
Materyal Gruplama ve Sağlık Koşulları.....	597
Atık Malzeme Grupları.....	598
Atık Malzeme Tasarım Çalışmalarının Yararları.....	599
Örnek Uygulama Çalışmaları	601
Erken Çocukluk Döneminde Resim ve Boya Çalışmaları	608
Boya Materyalleri ve Sanatsal Üretkenlik.....	608
Zemin ve Ortam Hazırlığı.....	609
Etkinliklerin Uygulanışı ve Öğretmenin Rolü.....	609
Resim ve Boya Çalışmalarında Sanatsal Üretkenliği Destekleyen Etkinlikler	610
Boya Çalışmalarının Çocuğun Gelişimine Olan Etkisi	613
Erken Çocukluk Döneminde Sulu Boya Tekniği Uygulamaları	619
Püskürtme Tekniği.....	639
Kullanılan Malzemeler.....	639
Püskürtme Araçları.....	640
Püskürtme İşleminin Uygulanması	640
Püskürtme Tekniği Uygulama Örnekleri.....	641
Damlatma Tekniği.....	644
Kullanılan Malzemeler.....	644
Uygulama Aşamaları.....	645
Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar.....	646
Sihirli Boya	647
Parmak Boyası	652
Çocukların Gelişimi Üzerindeki Etkisi.....	652
Eğitsel Niteliği: Eğlenceli ve Öğretici Bir Sanat Etkinliği	653
Sanatsal Üretkenliği Destekleyen Uygulamalar.....	654
Temizlik ve Güvenlik Önlemleri	655
Parmak Boyası Çalışmalarında Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar	655
Parmak Boyasının Özelliği.....	657
Parmak Boyası Çeşitleri ve Hazırlama Yöntemleri	659
Kâğıt Çalışmaları	672
Kâğıt Çalışmalarına Başlama	673
Çeşitli Kâğıt Türlerinin Kullanımı.....	673
Becerilerin Gelişimi	674
Eğitmcilerin Rolü	674
Kâğıt Çalışmalarında Temel Teknikler	675
Kâğıt Süsleme Çalışmaları.....	676
Eğitimsel ve Sosyal Değer.....	678
Kâğıt Yuvarlama Sanatı.....	679

Kâğıt Yuvarlama Teknikleri.....	681
Eğitimsel ve Gelişimsel Avantajlar	682
Genel Güvenlik ve Uygulama İlkeleri.....	683
Kâğıt Büzüştürme Sanatı	686
Kullanılan Malzemeler.....	686
Uygulama Aşamaları.....	687
Teknik Detaylar ve Eğitsel Yaklaşımlar.....	688
Eğitimsel ve Gelişimsel Faydalar	689
Kolaj Resim (Yapıştırma Tekniği)	690
Kullanılan Malzemeler.....	691
Uygulama Süreci.....	692
Eğitsel ve Gelişimsel Katkıları.....	693
Grup Çalışmaları ve Sosyal Öğrenme Boyutu.....	694
Kolajda Kullanılabilecek Temalar ve Uygulama Örnekleri.....	695
Öğretmenin Rehberlik Rolü.....	696
Sonuç ve Değerlendirme	696
Okul Öncesi Eğitimde Katlama Tekniği: Origami	697
Kuklanın Tanıtımı ve Eğitimdeki Önemi.....	700
Kuklanın Tanımı ve Yapımında Kullanılan Malzemeler	700
Kuklaların Tarihsel ve Kültürel Gelişimi.....	700
Kuklaların Kullanım Alanları ve Eğitimdeki Rolü.....	701
Eğitim Ortamının Düzenlenmesi.....	701
Kuklaların Sanatsal Üretkenlik Gelişimine Katkısı.....	702
Kuklaların Dil Gelişimine Katkısı.....	702
Okul Öncesi Eğitimde Kukla Uygulamaları	702
Okul Öncesi Eğitiminde Maske Yapımı	706
Tanım	706
Tarihsel Süreçte Maskeler.....	707
Okul Öncesi Eğitimde Maske Yapımı ve Kullanımının Önemi	708
Okul Öncesi Eğitimde Maske Yapımı ve Kullanımının Yararları.....	709
Okul Öncesi Eğitimde Maske Yapımı.....	710
Maske Yapımında Öğretmenin Yönlendirme ve Rehberlik Rolü.....	713
Maske Çeşitleri.....	715
Okul Öncesi Eğitimde Proje Çalışmaları	718
Proje Çalışmaları	718
Proje Yaklaşımlı Programların Faydaları	719
Etkili Bir Proje Çalışmasının İzlenmesi Gereken Aşamalar.....	721
Okul Öncesi Eğitimde Öğrenci Çalışmalarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesi.....	723
Bölüm Özeti	729
Bölüm Sonu Değerlendirmesi	730
Bölüm Kaynakçası	730
Bölüm Görsel Kaynakça.....	733

1. BÖLÜM

SANAT EĞİTİMİ

Giriş

Sanat eğitimi, bireylere yalnızca uygulamaya dayalı beceriler kazandırmayı amaçlayan bir eğitim alanı değildir. Bunun ötesinde, öğrencilerin eleştirel düşünme, yorumlama ve estetik algı geliştirme süreçlerini destekleyen çok yönlü bir eğitim alanıdır. Aynı zamanda estetik beğeni ve algı düzeyi gelişmiş bireylerin yetiştirilmesine katkı sağlamayı hedefler. Bu yönüyle sanat eğitimi, bireyin dengeli ve sağlıklı bir gelişim süreci geçirmesine yardımcı olan önemli eğitim alanlarından biri olarak değerlendirilmektedir.

Sanat eğitimi aracılığıyla birey yalnızca bilinçli bir sanat izleyicisi olmakla kalmaz; aynı zamanda üretken doğasının farkına vararak bu potansiyelini geliştirme fırsatı bulur. Bu süreçte birey estetik duyarlılık kazanır ve sanatsal üretimin anlamını kavramaya başlar. Böylece sanat eğitimi, bireyin eğitim süreci boyunca devam eden ve ona üretkenlik ile estetik bakış açısı kazandıran yaşam boyu süren bir öğrenme alanı niteliği taşır. Sanat eğitiminin temel amacı bireyleri doğrudan sanatçı olarak yetiştirmek değil; onlara sanatçı duyarlılığı kazandırarak yaşamı, çevreyi ve kendilerini daha bilinçli bir bakış açısıyla değerlendirebilmelerini sağlamaktır.

Görsel eğitimle başlayan bu süreç, bireyin karşılaştığı görsel unsurları yalnızca algılamasını değil aynı zamanda bu unsurları eleştirel bir bakış açısıyla incelemesini, yorumlamasını ve değerlendirmesini mümkün kılar. Tarihsel süreç incelendiğinde sanat ve eğitimin toplum yaşamındaki öneminin giderek daha fazla fark edildiği görülmektedir. Bununla birlikte günümüzde sanat eğitimi alanında çeşitli sorunların varlığını sürdürdüğü de bilinmektedir. Bu sorunların temelinde sanat eğitimi ve sanat eğitimcilerine yönelik bakış açılarındaki değişimler ile sanat eğitimi çalışmalarının eğitim sistemi içerisinde yeterince desteklenmemesi gibi etkenler yer almaktadır.

Bireylerin özgür düşünce geliştirebilmeleri ve bilinçli seçimler yapabilmele-ri için sanat, yaşam ve eğitim süreçlerinin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda estetik bilincin gelişmesi, estetik duyarlılığı yüksek